

Møte onsdag den 4. oktober kl. 10

President: K i r s t i K o l l e G r ø n d a h l

D a g s o r d e n (nr. 1):

1. Finansministerens redegjørelse om stats- og nasjonalbudsjettet for 2001
2. Referat

Presidenten: Den innkalte vararepresentant for Hedmark fylke, Magnhild Afseth *Olrud*, har tatt sete.

Det foreligger en rekke permisjonssøknader:

- fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe om velferdspolispermisjon for representanten Shahbaz *Tariq* i tiden fra og med 4. oktober til og med 12. oktober
- fra representantene Vidar *Bjørnstad*, Britt *Hildeng*, Annelise *Høegh*, Anne Helen *Rui*, Per *Sandberg* og Elsa *Skarbøvik* om permisjon i tiden fra og med 9. oktober til og med 3. november – alle for å delta i De forente nasjoners 55. ordinære generalforsamling, 2. del, i New York.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknadene behandles straks og innvilges.
2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden:
 - For Akershus fylke: Rikke *Lind*
 - For Oslo: Kai *Ekanger*, Anders C. *Sjaastad* og Dagny Gärtner *Hovig*
 - For Nord-Trøndelag fylke: Robert *Eriksson*
 - For Vestfold fylke: Trond *Mathisen* og Harald *Solberg*
3. Trond *Mathisen* og Harald *Solberg* innvelges i Lagtinget for den tid de møter for representantene Anne Helen *Rui* og Elsa *Skarbøvik*.

Presidenten: Kai *Ekanger* er til stede og vil ta sete.

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen overbrakte 1 kgl. proposisjon (se under Referat).

Presidenten: Representanten Carl I. Hagen vil fremsette et privat forslag.

Carl I. Hagen (Frp): På vegne av Fremskrittspartiets gruppe vil jeg fremme forslag om endringer i statsbudsjettet for år 2000, herunder nedsettelse av drivstoffavgifter, styrking av sykehusene og opprettelse av et kontor for å kjøpe operasjoner og medisinske tjenester fra utlandet.

Presidenten: Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

S a k n r . 1

Finansministerens redegjørelse om stats- og nasjonalbudsjettet for 2001

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Det er seks måneder siden Regjeringen tiltrådte. Vi har så langt styrt på grunnlag av det budsjett som den forrige regjeringen la fram i fjor høst. I dag legger vi fram vårt første budsjett.

Vi har fått mange innspill. Både fra enkeltpersoner og gjennom pressen har vi fått høre at velferdssamfunnet svikter på viktige områder. Det er selvsagt ikke akseptabelt.

Norge er et rikt land, og vi er blitt rikere som følge av oljeinntektene. Det er derfor helt naturlig at vi forventer en bedre velferd enn det vi ellers ville hatt.

Regjeringen vil gjøre noe med problemene som folk har pekt på. Vi vil ta signalene alvorlig.

Samtidig må vi erkjenne at oljepengene ikke gjør at vi er i en helt annen situasjon enn før. Når vi skal gjøre mer i helsevesenet, er vi avhengig av at vi har leger og sykepleiere som kan gjøre jobben. Det nytter lite med mer penger hvis vi ikke har nok arbeidskraft. Mangel på arbeidskraft er i dag den viktigste begrensningen for å utvide tilbudet på mange områder. Regjeringen legger fram et budsjett hvor vi bruker så mange penger som økonomien kan tåle. Vi legger fram et budsjett med økt satsing på fellesgodene. Vi bygger velferdssamfunnet videre ut. Det bevilges mer til helse, mer til eldreomsorg, mer til barnehager, mer til utdanning og forskning.

Så vil enkelte si: Sier ikke politikere alltid det? Er ikke dette bare ord? Nei, det er ikke det. Det vil neste år bli behandlet flere pasienter ved sykehusene enn noen gang tidligere. Aldri før har det vært bevilget så mye til helsesektoren. Økningen fra 2000 til 2001 er på over 3 milliarder kr. Kommunene får 5 milliarder kr mer i forhold til inntektsnivået i vår.

Vi legger fram et budsjett som gir en mer rettferdig fordeling.

De som har mest, må bidra mer til fellesskapet. Derfor innfører vi skatt på aksjeutbytte. Samtidig setter vi ned skatten på arbeidsinntekt med 1 milliard kr.

Vi har høye avgifter, for høye avgifter. Derfor setter Regjeringen ned avgiften på bensin og diesel – i to runder, 1. januar og 1. juli. Reelt reduseres avgiftene inklusive moms med 1,20 kr for bensin og 1,13 kr for diesel. Vi vil redusere grensehandelen. Vi setter ned prisen på kjøtt ved å redusere momsbelastningen til 18 pst. Avgiften på brennevin settes også ned.

Vi legger fram et budsjett som gir trygghet for arbeid og personlig økonomi.

Mange unge mennesker sliter med økt rente. Jeg fant selv et nytt brev fra banken da jeg kom hjem fra kontoret i går kveld. Vi vil hindre nye renteøkninger. Dersom vi bruker mer enn økonomien tåler, så vil renten øke og mange som jobber i industrien og andre konkurranseutsatte næringer, vil miste arbeidet. Det håper jeg vi alle vil gå sammen om å forhindre.

Derfor gjør vi et viktig veivalg. Vi demper presset i den private sektoren for å gi plass til en økt satsing på fellesgodene. Det gjør vi ved å innføre en ny konjunkturavgift som betales av arbeidsgivere og næringsdrivende.

På den måten kan vi bygge ut velferdstjenestene og samtidig hindre nye renteøkninger.

Arbeiderpartiet vil bygge et samfunn hvor alle mennesker – uansett bakgrunn, uansett bosted, uansett kjønn – skal ha den samme rett og mulighet til en god helsetjeneste, en god utdanning og et godt omsorgstilbud.

Vi vil at direktøren og arbeideren skal sende sine barn til den samme skolen, møte det samme helsevesenet og den samme eldreomsorgen. Et slikt samfunn må bygges i fellesskap gjennom fellesgoder som når alle. Da må også de som har mest, bidra mest. Samtidig må velferdstjenestene forandres og forbedres for å møte nye behov.

Budsjettet for 2001 gir klare prioriteringer for å nå de målene.

Det er fortsatt store forskjeller i det norske samfunnet. Ulighetene lyser imot oss når vi ser milliardærenes palasser og samtidig hører om barn som lever under fattigdomsgrensen. Fra 1990 til 1998 økte utbetalingene av aksjeutbytte til norske husholdninger fra under 2 milliarder kr til over 18 milliarder kr. Samtidig ble utbyttet skjevare fordelt. I 1998 gikk nær 95 pst. av det som ble utbetalt av utbytte til norske privatpersoner, til de 10 pst. som hadde høyest inntekt. Derfor foreslår Regjeringen å innføre 14 pst. skatt på aksjeutbytte.

Vi vil gjøre det mer lønnsomt å arbeide. Derfor foreslår vi å sette ned skatten på arbeidsinntekt med 1 milliard kr gjennom økt minstefradrag. Vi slår ring om folketrygden. Arbeidstakernes rettigheter ved sykdom og uførhet videreføres. Det er en av de største økonomiske prioriteringene i budsjettet.

Det kanskje viktigste tiltaket for rettferdig fordeling er likevel at Regjeringen legger fram et budsjett som bidrar til å unngå høyere rente.

Regjeringen ønsker et samfunn bygd på solidaritet, nasjonalt og internasjonalt.

Det dør seks barn hvert minutt fordi de ikke har vaksiner som hos oss anses som en selvfølge. Vi kan gjøre noe med det. Regjeringen vil bidra til at alle barn blir vaksinert. Derfor bevilger vi 200 mill. kr til det internasjonale vaksineprogrammet. Vi vil styrke kampen mot hiv og aids. Vi vil styrke kampen mot fattigdom. Det gjør vi både ved bistand fra land til land og gjennom Verdensbanken og Det internasjonale valutafondet. Press fra bl.a. norske myndigheter har bidratt til at disse to institusjonene trapper opp arbeidet mot fattigdom i den tredje verden. Gjeldslette er en sentral del av dette arbeidet. Bevilgningene til bistand økes med over 1,5 milliarder kr.

Samtidig vil vi styrke samarbeidet med våre naboer i Russland og Øst-Europa. Og vi vil holde vår deltakelse i fredsbevarende operasjoner på et høyt nivå.

Kommunene er en grunnpilar i det norske velferdssamfunnet. Store deler av vår felles velferd skapes i kommunene. Tilbudene kan ofte gjøres bedre når løsningene tilpasses lokale forhold.

Regjeringen ønsker økt kommunalt selvstyre. Da må vi også gi kommunene økte inntekter og økt handlefrihet over egne inntekter.

Jeg har møtt mange ordførere som er fortvilt over avstanden mellom ønskene om å gjøre mer og mulighetene til å sette viktige tiltak ut i livet. Regjeringen mener derfor at kommunene må få flere penger.

Regjeringen foreslår å øke kommunenes inntekter med 5 milliarder kr neste år i forhold til det inntektsnivået i 2000 som ble presentert i vår. Det er 1–1,5 milliarder kr mer enn det vi varslet da. De frie inntektene økes med om lag 2 milliarder kr i forhold til nivået som ble presentert i vår. I tillegg omgjøres 1,1 milliarder kr i øremerkede ordninger til frie bevilgninger som gir kommunene ytterligere økt handlingsrom. Dette løftet setter kommunene i stand til å yte bedre helsetjenester, til å bygge ut eldreomsorgen, til å satse på skolen og til å bygge flere barnehageplasser.

Kommunene får i tillegg kompensasjon for alle kostnader knyttet til utvidet ferie og alle kostnader knyttet til ny arbeidstidsavtale for lærere. Når kommunene utnytter de effektiviseringsmulighetene som ligger i dette, vil kommunene kunne disponere ytterligere en halv milliard kr til økt velferd. Kommunene gis også full kompensasjon for momsreformen og konjunkturavgiften.

Regjeringens mål er at Norge skal ha et helsevesen som er blant de beste i verden. Vi hører altfor ofte om enkeltmennesker som ikke får den behandlingen de skal ha, som må vente for lenge, som kunne hatt et bedre liv hvis de fikk hjelp. Regjeringen legger fram et budsjett hvor vi neste år skal bruke rundt 3 milliarder kr mer til helsevesenet enn det Stortinget vedtok i fjor høst. Aldri før er det bevilget så mye. Neste år kan sykehusene behandle flere pasienter enn noen gang. Det kjøpes inn medisinsk utstyr for rundt 1,3 milliarder kr, i hovedsak fra utlandet. Alle som ønsker det, får nå sin egen faste lege. Kreftbehandlingen styrkes. Tilbudet i psykiatri bygges videre ut.

Helsevesenet står overfor stadige utfordringer – og muligheter. Sykdommer som mange døde av for få år siden, kan nå behandles.

Den behandlingsskøen som mange står i i dag, fantes ikke for 20 år siden, for 10 år siden – eller for 5 år siden. For da fantes det ingen behandling å stå i kø for! Hjerteroperasjoner er et eksempel på det.

Vi bruker i dag fire ganger mer på helse enn i 1960. Norge er blant de land i Europa som bruker flest offentlige helsekroner pr. innbygger. Vi behandler nå 100 000 flere pasienter pr. år enn for ti år siden. Antallet ansatte i helse- og omsorgssektoren er mer enn doblet på 20 år. Det arbeider nå flere i denne sektoren enn i hele den norske industrien.

Problemene i helsevesenet er derfor ikke bare et pengespørsmål. Vel så viktig er det å organisere helsevesenet bedre. Vi må sørge for at kirurgene kan bruke mer tid på å operere pasienter og mindre tid på møter og administrasjon. Dyrt utstyr kan ikke stå ubrukt størsteparten av døgnet.

Dette har Regjeringen tatt tak i. Vi har gitt oss selv to år. I løpet av to år skal vi ha etablert en modell for offentlig sykehusdrift som er mer effektiv enn i dag, en reform av drift, finansiering og organisering. Dette er det aller viktigste som nå gjøres for å forbedre helsevesenet. Samtidig øker vi altså bevilgningene så de blir høyere enn noen gang før.

Selv om vi lever i et av verdens beste land, er det fortsatt mange eldre som ikke har et verdig tilbud. Et sam-

funns kvalitet kan på mange måter måles i hvordan man tar seg av de eldre. Eldre og deres pårørende skal føle seg trygge på at de får god hjelp og blir behandlet med respekt. Våren 1997 la regjeringen Jagland fram en plan for hvordan vi skulle bygge ut eldreomsorgen. 30 milliarder kr ekstra skulle settes inn over fire år. Vi ville bygge omsorgsboliger, slik at folk kunne bo i sin egen bolig. Hjemmetjenestene skulle bygges ut. Alle som ønsket det, skulle få tilbud om enerom på sykehjem.

For tre år siden var dette et fjernt mål. Nå er det i ferd med å bli virkelighet. Siden 1998 er det gitt klarsignal for utbygging og opprusting av over 17 000 sykehjemsplasser og omsorgsboliger. I 2001 fortsetter utbyggingen. Samtidig varsler Regjeringen at vi vil utvide utbyggingsplanene og øke bevilgningene, slik at vi i 2002 totalt kommer opp i nesten 30 000 nye og opprustede sykehjemsplasser og omsorgsboliger som følge av handlingsplanen. Slik bygger vi velferdssamfunnet – mot målet, stadig nærmere.

Mange unge har store vansker med å finne et sted å bo. Prisene er høye. Renta har økt.

Regjeringen legger stor vekt på at budsjettet må hindre renteøkninger. Men det er ikke nok. Vi vil ha en mer aktiv boligpolitikk. Vi følger nå opp boligplanen som Regjeringen la fram i sommer. Vi styrker Husbanken med 2 milliarder kr. Utlånsrammene blir da 4 milliarder kr høyere enn i 1999. Flere skal få etableringslån. Det bygges 1 000 nye studentboliger. Boligtilskuddet økes. Det gjør det mulig å bygge opp mot 1 000 flere utleieboliger enn tidligere år.

Utbyggingen av barnehager har stoppet opp de siste årene. I 1997 ble det bygd 16 400 nye barnehageplasser, i 1998 kun 3 700. Arbeiderpartiet vil ha full barnehagedekning. Neste år vil vi bygge 6 000 nye barnehageplasser. Samtidig økes statstilskuddet. Det betyr at foreldrebetalingen for barn under 3 år kan reduseres.

Regjeringen foreslår en rekke tiltak for barn og unge. Vi vil styrke det frivillige barne- og ungdomsarbeidet. Tenk hva musikkorps, fotballag og speideren betyr for våre barn og eventuelt barnebarn, og for oss foreldre som jobber på loppemarkedet! Kanskje er dette også det beste forebyggende ungdomsarbeidet.

Regjeringen er bekymret for kriminaliteten blant barn og unge. Vi vil øke innsatsen mot barne- og ungdomskriminalitet, gjennom tiltak mot mobbing, tiltak mot gjengkriminalitet, trening av foreldre, hjelp til dem som har alvorlige atferdsproblemer.

Regjeringen vil ha en mobilisering for kultur, kunnskap og nyskaping.

I tillegg til kulturtiltak for barn og unge og økt støtte til organisasjonene foreslår Regjeringen økt støtte til norsk film, økt pressestøtte og styrking av folkebibliotekene. Og ikke minst, kultursektoren skal fritas for moms.

Regjeringen styrker samtidig miljøvernarbeidet gjennom økt bevilgning til kulturminnevern, økt bevilgning til nye friluftsområder for allmennheten og økt klimaforskning.

For å dempe veksten i energiforbruket og stimulere til økt bruk av nye, fornybare energikilder foreslo regjerin-

gen Bondevik i energimeldingen å trappe opp avgiftene på elektrisitet og fyringsolje over en tiårsperiode. Elavgiften og grunnavgiften på fyringsolje økes derfor tilsvarende 1,5 øre/kWh. Likeså innføres en elavgift på 1 øre/kWh for industrien og veksthusnæringen.

Det er gjennomført store reformer i skoleverket. I løpet av de ti siste årene er det innført skolestart for 6-åringene, grunnskolen er utvidet til ti år, skolefritidsordningen er utbygd, det er innført rett til tre års videregående opplæring, antall studieplasser i universiteter og høyskoler er økt betydelig, etter- og videreutdanningsreformen gjennomføres.

Samtidig ser vi at kvaliteten i skolen ikke er god nok. Rekrutteringen til læreryrket er svekket. Skolebygningene forfaller mange steder. Dette kan ikke fortsette.

Gode lærere er en forutsetning for en god skole. I mange år har det vært snakk om å gjøre noe med lærerlønningene. Nå skjer det. I forbindelse med årets lønnsoppgjør ble det inngått en ny arbeidstidsavtale med lærerne som bidrar til å heve lærerlønningene og bedre lærerrekutteringen. Lønnen for lærere ble økt med opptil 30 000 kr. I budsjettet er det satt av 950 mill. kr til dette løftet for å heve kvaliteten i skolen. Motstykket er at lærerressursene skal kunne utnyttes mer effektivt – at skolehverdagen skal kunne organiseres bedre.

Vi styrker datatilbudet i skolen. Ordningen med gratis skolebøker i videregående skole bygges ut. Ved å styrke kommunenes frie inntekter gir vi også kommunene økt handlefrihet til gradvis å utbedre skolebygningene.

Vi lever i en tid med voldsomme teknologiske forandringer. For ti år siden hadde knapt noen av oss en mobiltelefon. Og de som hadde det, måtte bære på apparater på størrelse med dagens bærbare datamaskiner.

Ingen av oss kunne forestille oss at vi i dag kan sitte i forskjellige deler av verden og arbeide sammen via telefonlinjer. Vi kan ikke bare snakke sammen. Vi kan se hverandre. Vi kan skrive i samme dokument.

Vi vet ikke hva fremtiden vil bringe, men vi vet at kunnskap betyr stadig mer. Derfor må utdanningstilbudet styrkes. Samtidig vet vi at det er forskning som driver kunnskapen videre.

Regjeringens mål er å bringe forskningsinnsatsen i Norge opp på nivå med gjennomsnittet i OECD i løpet av en femårsperiode. I budsjettet for neste år styrkes forskningsfondet med 3 milliarder kr – nesten en dobling. Innsatsen økes og målrettes når det gjelder de prioriterte satsingsområdene: grunnforskning, marin forskning, IKT-forskning, medisinsk og helsefaglig forskning og forskning i skjæringspunktet mellom miljø og energi, bl.a. forskning for mer miljøvennlige gasskraftverk. Fra 1. juli innføres en tilskuddsordning for å stimulere til økt forskning i næringslivet.

Kunnskap, ideer og kreativitet vil være vår viktigste kapital i fremtiden. Derfor er utdanning og forskning helt avgjørende for videre næringsutvikling.

Mye av den viktigste verdiskapingen i samfunnet skjer i omsorgssektoren – å lære opp barn, å gi omsorg til eldre, å pleie og kurere syke. Hovedtyngden av nye arbeidsplasser må også komme her. Likevel er økt verdi-

(Statsråd Schjøtt-Pedersen)

skapning i næringslivet avgjørende både for sysselsettingen og velferden.

Regjeringen vil utvikle næringslivet. Vi må ha nye bein å stå på når oljealderen går mot slutten.

Norge har unike muligheter. Vi må møte endringene og utfordringene offensivt. Vi må ta i bruk de teknologiske nyvinningene i alle deler av landet. Regjeringen vil i høst legge fram en handlingsplan for satsing på bredbånd. Vi legger fram et program for utvikling av elektronisk handel.

Samtidig må vi utvikle mulighetene i tradisjonelle næringer.

Vi setter i verk et verdiskapingsprogram for norsk landbruk.

Vi vil utvikle fiskerinæringen. Norge skal fortsatt være en pioner innen havbruk. Derfor er marin sektor et hovedsatsingsområde for forskning. Vi etablerer et program for næringsutvikling basert på havets ressurser. Vi vil at det skal bli enklere og ikke minst tryggere å ferdes langs kysten. Bevilgningene til havner og farleder økes sterkt.

Regjeringen vil neste år tildele nye konsesjoner for lakseoppdrett. Det vil bli stilt krav bl.a. til geografisk plassering på kommunenivå. Konsesjonene vil deretter bli fordelt gjennom auksjon.

Norske bedrifter må delta offensivt i de endringene som skjer i næringslivet. Regjeringen foreslår at det opprettes et statlig/privat investeringselskap med 5 milliarder kr i kapitalbase, som kan medvirke til en slik satsing. Staten skal eie 49 pst. i selskapet. Fondet skal bidra til å videreutvikle eksisterende næringsmiljøer og bidra i omstruktureringsprosesser.

Et velfungerende finansmarked er avhengig av tillit. Reglene for og tilsynet med finansmarkedet og finansinstitusjonene skal bidra til å opprettholde denne tilliten.

Finansakrobatikk synes å ha blitt en ny øvelse i deler av næringslivet. Oppslagene i pressen den siste tiden, næringslivets opsjonsfester og økte lederlønninger gir etter hvert et svært betenkelig inntrykk av deler av næringslivet og finansmarkedet. Slike eksempler bidrar til å svekke tilliten til det norske finansmarkedet både i Norge og i utlandet – og gjør det ikke opplagt at andre grupper skal vise moderasjon. Vi kan ikke ha et næringsliv som opptrer på kanten av loven, der noen beriker seg på andres bekostning gjennom f.eks. kursmanipulering og innsidehandel. Dette er uakseptabelt.

Regelverket for aktørene i finansmarkedet har blitt skjerpet flere ganger de siste årene. Disse endringene har tydeligvis ikke vært tilstrekkelige. Regjeringen vil derfor legge fram nye og strengere regler mot innsidehandel. Men tilliten til finansmarkedet avhenger ikke bare av regelverket. Aktørene i markedet må selv bidra til å rydde av veien tvilen som skapes om at man er mer opptatt av egen vinning enn av bedriftenes og kundenes interesser.

Regjeringen vil redusere viktige forbrukeravgifter, slik at de kommer nærmere europeisk nivå.

Mange mennesker er avhengig av bil for å komme fram. Det gjelder ikke minst i distriktene, hvor det kollektive transporttilbudet er mindre utbygd enn i byene.

Jeg vet hva lange avstander er etter å ha kjørt Finnmark på kryss og tvers utallige ganger.

Norge er et langstrakt land. Vi er derfor avhengig av transport over lange avstander for å få varene våre fram til markedet.

Den siste tiden har prisen på råolje økt kraftig. Det har ført til at prisen på bensin og diesel er rekordhøy. Det merkes spesielt sterkt i et land som Norge.

Regjeringen mener at prisen på bensin og diesel må bli lavere. Det er nødvendig for å redusere transportkostnadene både for familier og næringsliv.

Bensinavgiften prisjusteres derfor ikke ved nyttår, slik det er vanlig. Tvert imot settes avgiften 1. januar ned med 50 øre. Fra 1. juli settes avgiftene ned med ytterligere 32 øre. Inkludert moms er den reelle avgiftsreduksjonen på 1,20 kr. Avgiften på diesel reduseres reelt med 1,13 kr inklusiv moms. Prisen på pumpa kan settes ned med en krone i forhold til i dag.

Etter forslagene i det norske og svenske statsbudsjettet vil forskjellene i bensinavgift mellom Norge og Sverige være redusert fra drøyt en krone til knapt 25 øre pr. liter fra 1. juli neste år.

Dette er første gang en finansminister legger fram forslag om lavere bensinavgift siden avgiftsskillet mellom blyholdig og blyfri bensin ble innført!

Gjennom årets jordbruksoppgjør la vi til rette for at matvareprisene kan senkes. Vi vil ha trygge matvarer av god kvalitet til akseptable priser. Regjeringen vil demme opp for den økende grensehandelen. En av de mest grensehandelsutsatte varene er kjøtt. Regjeringen foreslår derfor å gjøre norsk kjøtt billigere ved å innføre en momskompensasjonsordning som tilsvarende en reduksjon i momssatsen på kjøtt til 18 pst.

Arbeiderpartiet har i Stortinget gått inn for å redusere avgiftsforskjellene på alkohol mellom Norge og Sverige. I tråd med dette settes avgiften på brennevin reelt ned med 17,5 pst. fra 1. juli 2001 for å redusere grensehandelen og komme smuglingen til livs. Samtidig settes det inn alkoholforebyggende tiltak og økt grensekontroll. Alle disse satsingene har Regjeringen funnet plass til innenfor et budsjett som ikke fører til økt press i norsk økonomi.

Budsjettpolitikken utfordres fra flere sider. Det store presset i norsk økonomi er årsak til at renta har økt med til sammen 1,5 prosentpoeng det siste halvåret. I en slik situasjon ville det ikke være forsvarlig å øke presset ytterligere ved å legge fram et budsjett som stimulerer økonomien.

Det er dessuten en sterk vekst i utbetalingene av sykepenger og uføretrygd. Høsten 1999 ble sykefraværet i inneværende år anslått å øke med 6,5 pst. I mai var anslaget 8,5 pst. Nå er det på 12 pst. Og anslaget for veksten i 2001 er 10 pst.

I 2001 anslås folketrygdens utgifter utenom alderspensjon å øke reelt med 5,2 milliarder kr. Økte utgifter i folketrygden legger dermed beslag på om lag halvparten av den samlede utgiftsveksten på budsjettet. Samtidig er det behov for å løse viktige oppgaver innen bl.a. helsevesen, skole, eldreomsorg og barnehager, slik jeg har vært inne på.

For å skape rom for en slik økt innsats i de offentlige velferdsordningene må presset i den private delen av økonomien dempes. Regjeringen foreslår derfor at det innføres en konjunkturavgift på 1,5 pst. som betales av bedrifter og næringsdrivende på grunnlag av bedriftenes lønnskostnader og av næringsinntekt. På denne måten dempes presset der det er størst, i arbeidsmarkedet. Og presset i privat sektor reduseres, slik at det blir rom for å styrke fellesgodene. Forslaget om å innføre en slik konjunkturavgift betyr at det trekkes inn 5,2 milliarder kr fra privat sektor.

Skattereformen i 1992 gav et mer rettferdig skattesystem. Inntekter som før skattereformen ikke kom fram til beskatning, blir nå skattlagt. Siden 1992 er imidlertid systemet blitt uthult. Ikke minst er delingsmodellen blitt for lempelig. Fordelingsvirkningene av skattesystemet er blitt svekket. Delingsmodellen har også svakheter ved at den behandler aktive eiere og andre eiere ulikt.

For å bidra til en mer rettferdig fordeling foreslår altså Regjeringen at det innføres 14 pst. skatt på aksjeutbytte til personlige aksjonærer. Utbytte mellom selskaper og utbytte som mottas av aksjefond, vil bli unntatt. De som sparer i aksjefond, skjermes derfor. I tillegg foreslås det skjermingsordninger for delingspliktige.

For å hindre åpenbare tilpasninger foreslås det enkelte innstramminger i gevinstbeskatningsreglene. Man skal ikke komme rundt utbytteskatten gjennom tilbakekjøp av aksjer eller lignende. I tillegg foreslår Regjeringen innstramminger i delingsmodellen.

Fra og med 2002 tar Regjeringen sikte på å innføre et nytt system for næringsbeskatning, der særskilt høy avkastning skattes etter en høyere sats. Målsettingen er å innføre et skattesystem med bedre fordelingsvirkninger og mer likebehandling enn i dag, uten at det i særlig grad svekker motivene til å investere i Norge. En slik omlegging kan gjøre det mulig å oppheve delingsmodellen helt eller delvis, forutsatt at forskjellene i skattesatsen på arbeid og kapital reduseres. Det ville være en betydelig forbedring.

Regjeringen følger opp Stortingets vedtak om å frita næringsseiendeler for formuesskatt. Fritaket dekkes inn gjennom å oppheve aksjerabattene og 80-prosentregelen. Stortingets vedtak fører til en enda større forskjellsbehandling mellom ulike formuesobjekter. Det er uheldig. I budsjettet presenteres derfor også et alternativt formuesskatteopplegg med økt skattemessig likebehandling, som samtidig styrker fordelingsprofilen i formuesskatten.

Skatten på arbeidsinntekt reduseres. Regjeringen foreslår å øke øvre grense i minstefradraget. Det gjør det mer lønnsomt å arbeide for personer med relativt lave inntekter. Sammen med økt skatt på aksjeutbytte og innstramminger i delingsmodellen bidrar det til at skatteopplegget samlet sett har en meget god fordelingsprofil. De med lav og middels inntekt får redusert eller om lag uendret skatt. Gruppen med mellom 450 000 og 600 000 kr i bruttoinntekt får i gjennomsnitt en skatteøkning på om lag 2 400 kr. Gruppen med over 600 000 kr i bruttoinntekt får derimot

en gjennomsnittlig skatteøkning på drøyt 25 000 kr. Dette skyldes i sin helhet endringene i næringsbeskatningen.

Regjeringen foreslår å slå sammen forsørgerfradraget og barnetrygden. Alt foreslås utbetalt som barnetrygd. Det foreslås også å oppheve søskengraderingen, slik at alle barn gis samme generelle barnetrygd.

Norge var tidlig ute med å modernisere skattesystemet. Vi utvidet skattegrunnlaget og satte ned satsene. Stadig flere land følger nå etter. Norge har ikke et høyt samlet skattenivå i forhold til våre naboland. Vi har vesentlig lavere skatte- og avgiftsnivå enn Sverige, lavere enn Danmark, lavere enn Finland. Selv om skatten på arbeidsinntekt og enkelte forbrukeravgifter reduseres, gjør konjunkturavgiften og endringene i næringsbeskatningen at den samlede innbetalingen av skatter og avgifter i 2001 økes med om lag 6,4 milliarder kr. Det er da tatt hensyn til at offentlig sektor kompenseres for konjunkturavgiften.

Selv med de foreslåtte skatteendringene i Sverige og Finland vil imidlertid begge disse landene fortsatt ha et høyere skattenivå enn Norge. For å komme opp på samme nivå som Sverige måtte f.eks. de samlede skattene i Norge økes med i størrelsesorden 50 milliarder kr. Skattelettelsen i Finland må dessuten ses i sammenheng med at arbeidsledigheten der er høy. I Norge er situasjonen den motsatte.

Det norske momssystemet har stort sett vært uendret siden det ble innført i 1970. I dag legges det moms på omsetning av varer, mens omsetningen av tjenester som hovedregel ikke er pålagt moms. Det innebærer at varer og tjenester behandles forskjellig, uten at det er gitt noen god begrunnelse for det.

Merverdiavgiften er en av de viktigste kildene til å finansiere vårt felles velferdstilbud. Tjenestene utgjør en stadig økende andel av forbruket. For å unngå at momsgrunnlaget forvitrer, er det nødvendig at også omsetningen av tjenester blir fanget opp av momssystemet. En generell avgiftsplikt på tjenester gjør at regelverket blir enklere og mer oversiktlig. Regelverket vil samsvare bedre med regelverket i andre land. Alle andre OECD-land som har moms, har generell moms på tjenester.

Regjeringen Bondevik varslet i nasjonalbudsjettet for inneværende år at det ville bli lagt fram forslag om generell moms på tjenester før påske i år. Det ble samtidig åpnet for økt momssats.

Regjeringen foreslår at det blir innført generell moms på tjenester fra 1. juli 2001. Momssatsen holdes på 23 pst.

En generell avgiftsplikt betyr ikke at alle tjenester vil bli momsbelagt. Kultursektoren unntas. Teater, opera, ballett, utstillinger, konserter, kino og idrettsarrangementer unntas.

Aviser, bøker og tidsskrifter får fortsatt særbehandling. De unntas, samtidig som de får fradrag for moms de selv betaler.

Helsesektoren unntas. Utdanningssektoren unntas i all hovedsak.

Regjeringen Bondevik ville vurdere redusert sats for overnatting og persontransport. Det er vi enig i. Overnatting og persontransport får derfor halv sats, 12 pst.

Innføring av moms betyr ikke at kostnadene øker tilsvarende. Bedriftene får samtidig rett til å trekke fra den moms som de selv betaler på sine innkjøp. For reiselivsnæringen ville f.eks. 9 pst. moms på overnatting og persontransport ikke føre til noen økning i kostnadene for sektoren samlet. Med 12 pst. blir derfor virkningene på prisene begrenset. I mange tilfeller blir det ikke prisendring i det hele tatt. Regjeringen foreslår kompensasjon til lokale bussruter og tog, mens f.eks. trikk antas å komme ut uten vesentlig merkostnad.

Statlig og kommunal virksomhet blir kompensert for merutgiftene.

EFTAs overvåkingsorgan, ESA, har reist krav om endring av den norske flypassasjeravgiften, for at denne skal bli i samsvar med EØS-avtalen. ESAs pålegg innebærer i prinsippet at all flyging i Norge må pålegges avgift, og at avgiften må være lik for flyging innenlands og flyging utenlands.

Regjeringen varslet Stortinget i revidert nasjonalbudsjett om at ESAs pålegg måtte følges. Flertallet i Stortinget tok det til etterretning. Dette følges nå opp.

Regjeringen mener imidlertid at det ville få urimelige utslag om det skulle pålegges flypassasjeravgift på de lange og kostbare flyreisene til Nord-Norge. Regjeringen mener derfor at flyging til, fra og innen Nord-Norge må holdes utenom. Det er så langt ikke avklart om ESA vil kunne akseptere det. Det synes likevel avklart at flyging til, fra og mellom Tromsø og Bodø ikke vil kunne unntas. Unntaket avgrenses i tråd med det. Transittreiser unntas. Dette vil også gjelde reiser i transitt via Tromsø og Bodø.

Regjeringen mener at det ikke vil være rimelig å pålegge luftfartssektoren moms i tillegg til denne flypassasjeravgiften. Det foreslås derfor at luftfarten gis null-sats, dvs. at det ikke beregnes moms, men at det gis fradrag for moms som flyselskapene selv betaler. Det er en svært gunstig ordning. Samlet sett betyr det at den totale avgiftsbelastningen for luftfartssektoren ikke økes. Regjeringen legger stor vekt på at flyrutetilbudet skal kunne opprettholdes.

Regjeringen vil sikre arbeid for alle. Vårt mål er at de som i dag er arbeidsløse, skal få jobb.

Det er høy aktivitet i norsk økonomi. Sysselsettingen er svært høy. Arbeidsledigheten er lav. Seks år med sammenhengende sterk vekst ble høsten 1998 avløst av en kortvarig vekstpause. Men det var et hvileskjær. Allerede i andre halvår i fjor tok veksten seg opp igjen. Utviklingen i inneværende år og utsiktene for neste år peker i retning av at veksten fortsetter. Anslaget for neste år er en vekst på 1,75 pst. i BNP for Fastlands-Norge.

Presset i økonomien gjenspeiles i arbeidsmarkedet. Det er mangel på arbeidskraft i mange sektorer. Antall ubesatte stillinger er svært høyt. Bare i helsevesenet er det nesten 6 000 ledige stillinger.

Det har aldri vært flere i arbeid i Norge enn nå. I OECD-området har bare Sveits og Island høyere sysselsettingsandel enn Norge. Arbeidsledigheten ble halvert fra 1993 til 1999. Ledigheten ser ut til å bli liggende på et lavt nivå både i år og neste år.

Et stramt arbeidsmarked stiller oss samtidig overfor utfordringer. Arbeidskraftreserven er trolig begrenset. Befolkningsutviklingen tilsier en klart lavere vekst i arbeidsstyrken framover enn det vi har vært vant med. Norsk økonomi vil kunne operere nær kapasitetsgrensen i flere år framover.

Presset i arbeidsmarkedet gir press på lønningene. I flere år klarte vi å kombinere høy sysselsetting og lav arbeidsledighet med en moderat pris- og kostnadsvekst. I 1998 hadde vi imidlertid dobbelt så høy lønnsvekst som de landene vi konkurrerer med. De siste seks årene har lønnsveksten i Norge til sammen vært rundt 8 prosentpoeng høyere enn hos våre handelspartnere.

Det har ført til at vi har tapt konkurransevne. Vi husker alle hvordan industrien tapte markedsandeler gjennom 1980-tallet. Gjennom solidaritetsalternativet klarte vi å bedre konkurransevnen. Markedsandelene økte betydelig fra 1993 til 1997. Industriinvesteringene økte. Industriusselsettingen økte. Men de tre siste årene har norske eksportører igjen tapt markedsandeler.

En hovedutfordring i den økonomiske politikken nå er derfor å bringe pris- og kostnadsveksten i Norge videre ned til samme nivå som hos våre handelspartnere. Klarer vi ikke det, vil norske varer bli dyrere i forhold til varer fra andre land. Hvis varene blir dyrere, blir de vanskeligere å selge. Hvis vi selger mindre, vil produksjonen gå ned. Hvis vi produserer mindre, mister folk arbeidsplassen. Arbeidsledigheten vil igjen øke. Det vil bli svært tungt å bygge opp igjen næringslivet hvis vi først har bygd det ned gjennom svekket konkurransevne. Det var nettopp det vi lærte under krisen på slutten av 1980-tallet og begynnelsen av 1990-tallet.

Regjeringen vil føre en økonomisk politikk som ikke forsterker presset i norsk økonomi. Derfor legger vi fram et budsjett som virker nøytralt, et budsjett med knapt 2,5 pst. utgiftsvekst, om lag det samme som den trendmessige veksten i verdiskapingen.

Regjeringen bygger sin økonomiske politikk på solidaritetsalternativet. Solidaritetsalternativet er en helhetlig strategi for den økonomiske politikken. Partene i arbeidslivet skal bidra til å opprettholde den kostnadsmessige konkurransevnen gjennom moderate lønnsoppgjør. Regjering og storting skal gjennom budsjettpolitikken bidra til en stabil utvikling i produksjon og sysselsetting. Penge- og valutapolitikken skal rettes inn mot stabilitet i kronens verdi overfor europeiske valutaer.

Det avspeiler også hvordan de ulike delene av den økonomiske politikken henger sammen. Dersom det er svikt i gjennomføringen av den økonomiske politikken på ett felt, vil også de andre delene av politikken komme under press. Dersom f.eks. budsjettpolitikken ikke er tilstrekkelig stram, vil presset i arbeidsmarkedet kunne bli for stort til at det er mulig å oppnå moderat lønnsvekst gjennom inntektspolitikken. Da blir det også vanskelig å holde valutakursen stabil.

Pengepolitikken utgjør en sentral del av den samlede økonomiske politikken. En pengepolitikk rettet inn mot stabilitet i kronekursen synliggjør den nære sammenhengen mellom lønnsvekt og konkurransevne. Erfaringene

tilsier at det er begrensninger i mulighetene til å styre kronkursen på kort sikt. Det er likevel viktig at pengepolitikken bidrar til stabile forventninger om valutakursutviklingen. En balansert økonomisk utvikling med lav pris- og kostnadsvekst er en forutsetning for å oppnå stabilitet i valutakursen over tid. De pengepolitiske virkemidlene må derfor innrettes slik at de, sammen med de øvrige virkemidlene i den økonomiske politikken, bidrar til å oppfylle denne forutsetningen. Norges Bank må med utgangspunkt i dette løpende vurdere hvor sterk virkemiddelbruk banken finner hensiktsmessig i lys av forholdene i valutamarkedet og situasjonen i norsk økonomi.

Hovedmålet med budsjettpolitikken er å styre bruken av fellesskapets midler slik at vi sikrer arbeid for alle og får mest mulig velferd. Samtidig må budsjettpolitikken ivareta to hovedhensyn:

For det første må budsjettpolitikken bidra til en stabil økonomisk utvikling hvor en unngår unødig sterke konjunkturutslag.

For det andre må budsjettpolitikken kunne opprettholdes over tid uten at det blir nødvendig med store omlegginger. Her må vi i Norge ta særlig hensyn til at utgiftene til pensjoner og omsorgstjenester for eldre vil øke samtidig som inntektene fra oljevirkksomheten trappes ned.

Det er ikke et mål i seg selv å ha størst mulig overskudd på statsbudsjettet. Ja, det er ikke engang et mål å ha overskudd hvert enkelt år.

I situasjoner med stor arbeidsledighet vil det tvert imot være riktig å stimulere økonomien ved å bruke flere penger over statsbudsjettet, slik vi gjorde på begynnelsen av 1990-tallet. Motsatt må vi i situasjoner med sterkt press i økonomien innrette budsjettet slik at vi unngår ytterligere press, som nå.

Samtidig må vi ha et langsiktig perspektiv. Vi kan ikke øke velferdsnivået ett år fordi oljeprisen da tilfeldigvis er høy, for så å stramme kraftig inn året etter fordi oljeprisen da tilfeldigvis faller.

Norge er blitt rikere som følge av olje- og gassressursene. Samtidig er det viktig å gjenta at oljeinntektene ikke setter oss i noen fundamentalt ny situasjon. Vi kan ikke produsere mer enn vi har arbeidskraft til å klare. Forsøker vi å omgå denne realiteten ved å bruke oljepenger uten hensyn til om vi har arbeidskraft og materiell til å gjøre jobben, er faren stor for at det koster mer enn det smaker.

Regjeringen legger opp til å bruke så mye penger som økonomien tåler. Spørsmålet er hvor mye det er plass til i glasset, ikke hvor mye som er igjen på flaska.

Vi står overfor tre sentrale utfordringer i den økonomiske politikken og i utviklingen av det offentlige velferdstilbudet.

For det første må vi, som jeg nettopp har vært inne på, føre en ansvarlig budsjettpolitikk som jevner ut svingningene i økonomien, og som kan opprettholdes over tid. La meg her peke på et spesielt forhold:

Vi har store overskudd i statsbudsjettet. Men folketrygdens forpliktelser øker også sterkt. Det ser vi ikke på statsbudsjettet. Der regnes ikke det med. I statsbudsjettet

ser vi ikke på nedbygging av oljereservene som en utgift. Derimot regnes den løpende uttappingen som en inntekt.

Budsjettoverskuddet er derfor ikke et godt mål på utviklingen i statens reelle formue. Dette illustreres av nye beregninger som presenteres i nasjonalbudsjettet. Der er budsjettoverskuddet korrigert for økningen i statens pensjonsforpliktelser. I tillegg er det korrigert for at dagens oljeinntekter antas å være langt høyere enn i årene framover. Det gir et bedre uttrykk for statens reelle formueendring. Regnestykket viser faktisk at statens formue reduseres med om lag 44 milliarder kr i 2000, selv om budsjettet viser et overskudd.

Fra 1971 og fram til i dag har statens oljeinntekter vært på om lag 1 100 milliarder kr. Av det er anslagsvis 800 milliarder kr brukt over statsbudsjettet. Hva betyr det? Jo, det betyr at i gjennomsnitt har over 70 mill. kr hver dag hver uke hver måned hvert år vært brukt siden oljeinntektene begynte å strømme inn – 70 millioner oljekroner hver dag. Samtidig har vi til nå satt av vel 300 milliarder kr på oljefondet.

Statens pensjonsforpliktelser var ved årsskiftet til sammenligning på 2 600 milliarder kr – ti ganger større enn oljefondet. Det er anslått at pensjonsforpliktelsene vil øke med 185 milliarder kr bare fra 1999 til 2000. Neste år er de samlede pensjonsforpliktelsene anslått til å vokse med ytterligere 194 milliarder kr. Selv med de høye oljeinntektene vi nå har, vokser altså statens pensjonsforpliktelser raskere enn vi klarer å bygge opp petroleumsfondet.

For det andre må offentlig sektor styrkes og fornyes. Norge har hatt svært sterk vekst i offentlig sysselsetting sammenlignet med andre land. Siden 1980 er antall ansatte i offentlig sektor i Norge økt med over 50 pst. Veksten i euro-området har vært halvparten av dette. I Sverige er antallet ansatte i offentlig forvaltning omtrent det samme som for 20 år siden.

Likevel er det stort behov for økt innsats på flere områder. Statistisk sentralbyrå har beregnet at behovet for arbeidskraft særlig innenfor helse- og omsorgssektoren vil øke med hele 61 000 årsverk fram til 2010, bare som følge av de satsingene vi allerede har vedtatt. Veksten i arbeidsstyrken i den samme tiårsperioden er anslått til 100 000 personer. Det understreker behovet for effektiv ressursbruk.

Noe av det første denne regjeringen gjorde, var å ta tak i behovet for fornyelse av offentlig sektor. Vi vil styrke offentlig sektor. Da må den fornyes! Regjeringen vil om kort tid legge fram et program for fornyelse av offentlig sektor.

Omstillingen skal føre til mer produksjon av tjenester som befolkningen etterspør, og mindre byråkrati, kontroll og regelstyring. Brukerens ønsker skal stå i fokus. Satsing på kompetanseutvikling og effektivisering skal gi publikum bedre og raskere tjenester.

For det tredje må vi satse på arbeidslinja i sysselsettings- og trygdepolitikken. Petroleumsinntektene gir oss en handlefrihet som få andre land har. Vår viktigste ressurs er imidlertid arbeidskraften. I et langsiktig perspektiv avhenger mulighetene for utvikling av velferdsord-

ningene først og fremst av hvor effektivt vi klarer å utnytte arbeidskraften og den kunnskap hver enkelt av oss har. Tiltak for å styrke arbeidslinja i sysselsettings- og trygdepolitikken må også av den grunn ha høy prioritet.

Verdien av vår menneskelige kapital er beregnet til å være rundt ti ganger høyere enn verdien av petroleumsformuen. Det betyr f. eks. at en reduksjon av gjennomsnittlig arbeidstid med 10 pst. gjennom utstøting fra arbeidslivet eller gjennom lavere pensjonsalder, lengre ferie, kortere daglig arbeidstid, økt sykefravær eller på annen måte vil redusere våre framtidige inntekter like mye som om hele oljeformuen var borte.

Utgiftene til sykelønnsordningen og uføretrygden viser nå sterk vekst. De siste fem årene har rundt en tredjedel av den samlede utgiftsveksten i budsjettet gått med til å dekke veksten i disse to ordningene. Særlig har økningen vært sterk for sykelønnsordningen. Siden 1996 er sykefraværet i trygdeperioden økt med om lag 40 pst. Den anslåtte økningen i sykefraværet gjennom 2000 tilsvarer om lag 10 000 årsverk. Det vil si at om lag halvparten av veksten i arbeidsstyrken går med til å dekke opp det økte sykefraværet.

Den sterke veksten i overføringsordningene gjør at mulighetene for vekst i økonomien reduseres, og at større byrder legges på den yrkesaktive delen av befolkningen. Dersom sykefraværet og veksten i antall uføre hadde vært på samme nivå som i 1996, ville vi i budsjettet for 2001 hatt rundt 10 milliarder kr mer til disposisjon.

Dersom bruken av uførepensjons- og sykelønnsordningene fortsetter å øke like sterkt, vil utgiftsveksten i folketrygden i årene framover alene legge beslag på store deler av det økonomiske handlingsrommet. I tillegg vil den økonomiske veksten bli lavere fordi stadig flere går ut av ordinært arbeid. En styrking av arbeidslinja i sysselsettings- og trygdepolitikken, bl.a. ved å forhindre utstøting fra arbeidslivet, vil derfor være avgjørende både for handlefriheten i budsjettet, for størrelsen på den øko-

nomiske veksten og i svært mange tilfeller for velferden for den enkelte person.

Norsk økonomi er sterk. Verdiskapingen er høy. Velferdsnivået er høyt. Arbeidsledigheten er lav.

Regjeringens budsjettforslag for 2001 legger grunnlaget for at den gode økonomiske utviklingen kan fortsette. Regjeringen vil videreutvikle det norske velferdssamfunnet. En sterk økonomi og en balansert økonomisk utvikling er nødvendige forutsetninger for å kunne gjøre det.

Regjeringen legger fram et budsjett hvor vi satser på fellesgodene, et budsjett som gir mer rettferdig fordeling, et budsjett som gir trygghet for arbeid og personlig økonomi.

Regjeringen inviterer Stortinget til samarbeid om en framtidsrettet og ansvarlig økonomisk politikk. Vi inviterer til samarbeid for å videreutvikle et av verdens beste velferdssamfunn og for å sikre en mer rettferdig fordeling.

Presidenten: Presidenten vil foreslå at finansministerens redegjørelse om stats- og nasjonalbudsjettet for 2001 legges ut for behandling i et senere møte.

– Det anses vedtatt.

S a k n r . 2

Referat

1. (4) Disponering av utrangerte rørledninger og kabler på norsk kontinentalsokkel (St.meld. nr. 47 (1999-2000))
Enst.: Sendes energi- og miljøkomiteen.
2. (5) Statsbudsjettet medregnet folketrygden for budsjetterminen 2001 (St.prp. nr. 1 (2000-2001))
3. (6) Nasjonalbudsjettet 2001 (St.meld. nr. 1 (2000-2001))
Enst.: Nr. 2 og 3 sendes finanskomiteen.
4. (7) Nasjonal transportplan 2002-2011 (St.meld. nr. 46 (1999-2000))
Enst.: Sendes samferdselskomiteen.

Møtet hevet kl. 11.
